

operatio vitalis versatur. Etenim operationes vitales, quum eiusmodi esse debeant ut operans secundum illas perficiat seipsum et non subiectum aliquod a se distinctum, habent hoc commune inter se, ut obiecta circa quae versantur faciant esse aliquo modo in ipso subiecto operante per quamdam assimilationem. Porro datur triplex gradus hanc attractionem et conversionem operandi unus alio essentialiter perfectior: nempe 1° infimus, qui est modus quo vegetalia secundum partem materiale attrahunt et convertunt in se, seu sibi assimilant alimentum, quod est obiectum proprium operationis vegetativae: sed quoniam alimentum convertunt secundum eius partem materiale, haec assimilatio nullo modo formalis est, neque ita intima ut paulatim non terminetur ad extra sive per secretiones sive per generationes. 2° Medius et perfectior gradus est ille, quo viventia sensitiva non secundum partem materiale, sed *intentionaliter*, per species quamvis materialibus conditionibus alligatas tamen ab ipsa materia abstractas, trahunt ad se obiecta sensibilia, et evadunt unum intentionaliter cum eis, quoad ea accidentia materialia, quae apprehendunt. 3° Supremus modus attractionis et conversionis essentialiter perfectior praecedentibus est ille, quo viventia intellectiva per species omnino immateriales seu abstractas tum a materia individuali tum a conditionibus materialibus trahere possunt ad se omnia seu quidquid habet rationem entis, et per cognitionem intellectivam possunt intentionaliter fieri unum cum rebus cognitis. Insuper ob vim reflexivam intellectus potest perfecte redire supra seipsum et suum actum cognoscere quae est perfecta intimitas termini operationis vitalis.

QUAESTIO XIV.

DE UNITATE FORMAE SUBSTANTIALIS IN VIVENTE.

THESES XXVII.

- 1° **Principium primum formale quo operationis vitalis in corpore vivente est forma substantialis, quae vocatur anima.**
 2° **Haec autem in eodem corporeo ente, quod vivat secundum multiplicem gradum vitae, non debet esse multiplicata, sed una eademque numero anima erit virtualiter multiplex, pro multiplicitate sui effectus formalis, inclusa ipsa corporitate quam tribuit composito.**

PRAENOTIONES.

109. *Propria operatio* alicuius entis dicitur, quae procedit ab eo, non quatenus ei contingat habere aliquam formam accidentalem ab extrinseco agente causatam, sicut ferro ignito contingit comburere, sed

quatenus hoc ens vel immediate operatur per propriam essentiam (quod est solius Dei), vel operatur immediate per suas potentias operativas dimanantes ab ipsa eius essentia, in qua subiectantur, tamquam accidentia propria et quae eis mediantibus operatur; sic comburere est operatio propria ignis, ratiocinari est operatio propria hominis, etc. Quare proprietarum operationum *primum principium quo* est ipsa essentia vel natura operantis (1).

PROBATOR PRIMA PARS.

110. Operationes essentialiter diversae procedunt a principiis tum proximis tum remotis essentialiter diversis. Atqui operationes immaterialentes sunt essentialiter diversae ab operationibus transeuntibus. Ergo ea entia quae immanenter valent operari habent naturas essentialiter diversas ab iis, quae tantum transeunter operari valent. Sed principium intrinsecum per quod unum corpus essentialiter differt ab alio est forma substantialis non solum numerice sed etiam specifice diversa. Ergo *primum principium formale quo* operationis vitalis in corporibus est forma substantialis. Haec autem vocatur *anima* quatenus hoc nomine designatur genus formarum substantialium quae sunt *principium formale quo* corporis apti ad eliciendas operationes vitales secundum aliquem gradum vitae. Ad quam aptitudinem quum requiratur in corpore organismus ad varias potentias operativas vitales habendas, iure definitur anima *actus primus corporis physici organici in potentia habentis vitam in actu secundo* idest operationes vitales.

PROBATOR SECUNDA PARS.

111. Diversitas essentialis corporis non viventis a corpore vivente et corporis viventis infimo gradu vitae a corpore vivente altiori vitae gradu est secundum rationes specificae diversas, quae resultant per differentias specificae perfectiores superadditas gradatim communi rationi genericae ita ut species subalterna se habeat ad speciem immediate sequentem ut genus proximum, quod determinatur ad illam per differentiam additam. Atqui in ordine physico tota ratio perfectionis usque ad ultimam differentiam procedit a forma constitutiva cum materia, cuius est actus primus, compositum physicum in specie determinata corporis. Ergo a) eadem forma substantialis, quae est *primum principium formale vitae* in corpore vivente est etiam *principium formale corporeitatis eiusdem*, atque b) eadem forma substantialis quae est *primum principium formale perfectionis vitae* in corpore vivente se-

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 77. aa. 1. et 6. et qq. dd. de Anima art. 12.

cundum varios gradus vitae, est etiam principium formale eiusdem secundum inferiores vitae gradus et secundum ipsam corporeitatem. Hoc autem est idem ac dicere animam in quolibet corpore vivente esse eius formam numerice unicam virtualiter multiplicem. Ergo in corpore vivente forma substantialis est numerice unica virtualiter multiplex.

Maior probatur. Ratio viventis corporei importat ens corporeum aptum ad vitaliter operandum. Sed haec aptitudo non destruit rationem genericam corporis, sed eam supponit et exigit. Nam quatenus corpus in sua generica ratione importat ens materiale, cui competit trina dimensio, haec prorsus requiritur tum ad potentias et operationes vitae sensitivae, quae non exercentur sine organo corporeo tamquam *comprincipio operationis*, tum ad subministranda phantasmata, a quibus humanus intellectus agens abstrahat obiectum proprium humanae intellectio, nempe quidditates rerum materialium. Quamvis enim humani intellectus operatio utpote prorsus immaterialis eliciatur absque ullo organo corporeo, tamquam comprincipio eius, tamen supponit in eodem supposito operante phantasmata a quibus intellectus abstrahat suum obiectum: quae phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad visum. De qua humani intellectus operatione suo loco agemus. Interim cfr. S. Thom. in I. de Anima Lect. 2.

112. **Confirmatur.** Illud vivens corporeum, quod vocatur homo, est existens extenso modo, vegetans, sentiens et intelligens. Atqui id per quod homo primo existit sub dimensionibus, vegetat, sentit et intelligit debet esse unicum principium formale primum. Ergo in quolibet vivente, etiamsi multiplice gradu vitalis perfectionis gaudet, unica est forma substantialis.

Prob. min. Unusquisque nostrum sentit et intelligit se sentire. Ergo in nobis idem est principium formale remotum sentiendi et intelligendi, nam operationes immanentes specifice diversae nequeunt reduci ad unitatem, nisi fundentur in eodem primo principio formalis; quum, hac seclusa, nulla alia ratio realis unitatis relinquatur. Iamvero sensatio est operatio compositi. Ergo idem principium formale compositi corporei organici et extensi est principium sentiendi (cfr. nn. 10, 11.). Sed idem principium primum quo sentiendi est primum principium quo intelligendi. Ergo id per quod homo primo existit sub dimensionibus, vegetat, sentit et intelligit est unicum principium formale primum seu substantialis, nempe anima rationalis.

113. **Argum. S. Thomae.** Eamdem veritatem demonstrat S. Doctor in Summa 1. p. q. 76. a. 3. ubi triplici arguento utitur. *Primum* desumit ex eo quod anima est forma substantialis in quolibet vivente corporeo, etiam in homine. Sed forma substantialis quum faciat ens primo et simpliciter, non admittit alias formas sub se in subiecto. Ergo anima, etiam humana, est unica forma substantialis, vi cuius homo est intelligens, sentiens, vegetans, atque ens corporeum.

Secundum desumit ex modo quo praedicatur de homine animal. Etenim animal praedicatur de homine primo modo dicendi per se. Iamvero si homo per unam formam esset animal et per aliam esset homo; hae formae vel essent subordinatae, vel non. Si non essent subordinatae, animal praedicaretur de homine per accidens, ut dulce praedicatur de albo propter identitatem subiecti; si vero essent subordinatae utpote una praemissa alteri ut superficies subordinatur colori, praedicaretur animal de homine secundo modo dicendi per se, in quo subiectum intrat definitionem praedicati, ut superficiatum intrat definitionem colorati. Iamvero homo non intrat definitionem animalis. Ergo ex ipso modo praedicationis apparent eamdem esse formam per quam aliquid est animal et per quam aliquid est homo (cfr. Log. n. 93.).

Tertium argumentum desumit ex eo, quod si una operatio animae, ex. gr. intellectio, est intensor; alia, ex. gr. gustatio vel auditio vel nutritio, evadit remissior. Iamvero si anima nutritiva esset in homine alia ab anima sensitiva, et haec esset alia ab intellectiva; singularum operationes possent simul esse aequae intensae. Ergo haec vicissitudo signum est perfectae unitatis principii remoti operationum in homine.

Tandem similitudine ducta ex numerorum et figurarum geometricarum speciebus, quarum superior continet inferiorem; ita concludit: « Et ideo Aristoteles... assimilat species rerum numeris, qui differunt specie secundum additionem vel subtractionem unitatis, et... comparat diversas animas speciebus figurarum, quarum una continet aliam, sicut pentagonum continet tetragonum et excedit. Sic igitur anima intellectiva continet in sua virtute quidquid habet anima sensitiva brutorum, et nutritiva plantarum. Sicut ergo superficies quae habet figuram pentagonam non per aliam figuram est tetragona, et per aliam pentagona, quia superflueret figura tetragona ex quo in pentagona continetur, ita nec per aliam animam Socrates est homo, et per aliam animal, sed per unam et eamdem ».

114. **Corollarium 1.** *Anima non est corpus.* Nam est principium formale substantialis corporis viventis. Sed principium formale cuiuscumque corporis non est corpus. Ergo anima non est corpus (1).

115. **Corollarium 2.** *Anima immediate unitur materiae primae.* Nam si uniretur mediante aliqua dispositione praevia, materia prima actuaret aliquo actu antecedenter ad animam. Sed anima, quum sit forma substantialis corporis viventis, est actus primus materiam informans. Ergo anima immediate unitur materiae primae (2), quam tamen debere esse dispositam ad talem formam dicemus inferius.

(1) Cfr. 1. p. q. 75. art. 1. et 5.

(2) Cfr. 1. p. q. 76. art. 6. et 7.

OBJECTIONES.

116. Obiect. 1^a. Corruptibile et incorruptibile nequeunt esse unius substantiae. Sed anima intellectiva est incorruptibilis, aliae vero animae, scilicet sensitiva et vegetativa sunt corruptibiles. Ergo saltem in homine nequit unica anima admitti.

Resp. Dist. mai. nequeunt *directe* pertinere ad eamdem substantiam, *Conc.* nequit *incorruptibile* pertinere *reductive* ad substantiae corruptibilis praedicamentum, *subdist.* si sit completum in ratione speciei, *Conc.* secus, *Nego*. *Concedo primum membrum minoris, Distinguo secundum.* Anima sensitiva et vegetativa sunt corruptibles *per se*, *Nego*; *per accidens*, *subdist.* quando *formaliter* constant se solis, *Conc.* quando *virtualiter* continentur in anima intellectiva, *Nego et nego conseq.* (1). Potentias autem sensitivas et vegetativas, quum sint organicae, non remanere *actu* in anima separata a corpore, sed tantum *virtualiter* sicut in principio vel radice demonstrat S. Thomas 1. p. q. 77. a. 8.

Obiect. 2^a. Si anima humana esset incorruptibilis non esset eiusdem generis cum animabus leonis vel equi, quae sunt corruptibiles. Atqui dici debent eiusdem generis, quum homo sit animal. Ergo anima humana vel est corruptibilis vel est alia ab anima qua homo est animal.

Resp. Dist. sequel. mai. Si anima esset *directe* sub praedicamento physico substantiae, anima non esset eiusdem generis physici in homine, leone vel equo, *Cone.* si anima est *reductive* sub praedicamento substantiae, *Nego*. *Contrad. min.* debent dici eiusdem generis *reductive*, *Conc. directe*, *Nego suppositum*. *Nego cons.* Dixi sub eodem genere physico reductive, quia corruptibile et incorruptibile posse esse *directe* sub eodem genere logico constat ex dictis in Logica de praedicamento logico substantiae n. 84, ubi divisa est substantia in *corpoream* et *incorpoream* (2).

Obiect. 3^a. Genus sumitur a materia, differentia vero a forma. Sed in homine differentia *rationalis* sumitur ab anima intellectiva, *animal* vero dicitur de homine ex hoc quod habet corpus animatum anima sensitiva. Ergo anima intellectiva comparatur ad corpus animatum anima sensitiva, ut forma ad materiam seu ut actus ad potentiam ac proinde realiter distinguuntur.

Resp. Dist. mai. Genus sumitur a materia et differentia a forma, hoc sensu quod materia sit *principium proximum*, a quo sumitur genus et forma sit *principium proximum* a quo sumitur differentia, *Nego*. hoc sensu quod in substantiis compositis ex materia et forma materia

QUAESTIO XIV. - UNITAS FORMAE SUBSTANTIALIS IN VIVENTE 391

sit *principium remotum seu radicale* a quo sumitur genus, forma vero sit *principium remotum seu radicale* a quo sumitur differentia, *Conc.* *Contradist. 1. partem minoris*; tamquam a principio *remoto seu radi-* cali, *Conc.* tamquam a principio *proximo*, *Nego*. *Dist. 2. partem minoris*: si animal sumitur ad modum *totius potentialis*, *Nego*. si animal sumitur ad modum *partis* in toto integrali quidditativo, *subdist.* ad modum *partis logicae*, *Conc.* ad modum *partis physicae*, *Nego* (cfr. Logic. mai. Thes. 5.). *Dist. cons.* anima intellectiva comparatur ad corpus animatum anima sensitiva, ut actus ad potentiam in ordine logico, *Conc.* in ordine reali, *Nego*.

Obiect. 4^a. Si tres animae identificarentur in homine, in quacumque corporis humani parte esset una deberet esse alia. Atqui hoc non contingit, quum in ossibus ex. gr. sit tantum anima vegetabilis. Ergo.

Resp. Dist. sequel. mai. In quacumque parte est una deberet esse alia secundum essentiam, *Conc.* secundum virtutem seu potentiam proxime operativam, *Nego*. *Contrad. min.* *Nego conseq.* Cfr. S. Th. qq. dd. De Anima art. 11. ad 20.

Obiect. 5^a. Actus inter se pugnantes nequeunt eidem animae simul inesse. Atqui actus appetitus sensitivi saepe pugnat cum actu appetitus rationalis. Ergo anima sensitiva differt realiter ab anima rationali in homine.

• Resp. Dist. mai. Actus inter se pugnantes non possunt eidem animae inesse *immediate*, *Conc. mediantibus* diversis potentias, *subdist.* si contrarietas habeatur in ratione principii effectivi, *Conc.* si habeatur ratione obiecti seu termini, *Nego*. *Contrad. min.* *Nego conseq.* Ex hac difficultate sequitur identitas *principii remoti* quo operationis. Si enim ipsum principium remotum esset diversum, homo non posset experiri pugnam inter superiore et inferiore partem sui. Idcirco difficultas retorqueri potest in adversarios.

Reliquas obiectiones proponemus quum agemus de unione animae humanae cum corpore.

QUAESTIO XV.

DE POTENTIIS OPERATIVIS.

117. Potentia activa definitur ab Aristotele « *Principium transmutandi aliud in quantum est aliud* » (Metaph. lib. 5. Cap. 12. et Lib. 9. Cap. 2.); et a S. Thoma « *Principium agendi in aliud* » (1. p. q. 25. a. 1.). Quare potentia activa revocatur ad genus causae efficientis.

Potentia passiva definitur ab Arist. (l. c.) « *Principium transmutandi seu ut transmutetur ab alio, in quantum est aliud* »; et a S. Thoma: « *Principium patiendi ab alio* ». Potentia passiva revocatur ad genus causae materialis seu receptivae.

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 76. a. 3. ad 1. et qq. dd. De Anima art. 11. ad 13.

(2) Cfr. S. Th. 1. p. q. 76. a. 3. ad 2. et qq. dd. De Anima art. 11. ad 14.